

עובדים על פי הנהלים עם אפס נפגעים

מאת מיכאל לרר, M.Sc.

עורך מקצועי, המוסד לבטיחות ולגיהות
צילומים: מיכאל לרר



מימין לשמאל: איימאן סאלאם, שמעון שם טוב, עבד אמארה

נער בן 17 אל מותו באתר בנייה בטבריה. יש לסאלאם שיטות מעניינות לניהול הבטיחות, ש"עובדות" היטב בשטח. אמארה, תושב כפר כנא, מנהל עבודה בחברה זה שבע שנים, וגם רבים מקרובי משפחתו עובדים בענף הבנייה. אמארה וסאלאם עובדים יחד בשיתוף פעולה במטרה לקדם את הבטיחות באתר, ולגבי שניהם השאיפה "לחזור הביתה בשלום" אינה סתם עוד סיסמה.

היקף הבנייה בפרויקט הוא כ-25,000 מ"ר, המשתרעים על פני שלוש קומות של חניון ועוד 10 קומות של מבנה משרדי. משך הבנייה שנקבע הוא שנתיים, אך הצפי הוא שיסיימו את הבנייה עוד קודם.

חלק מהעובדים בחברת רוס חן הם תושבי האזור, אבל יש גם כאלו שמגיעים מבאר שבע - מרחק של 2.5 שעות נסיעה לכל כיוון, מדי יום. כמו כן, עובדים באתר גם מעט עולים חדשים מרוסיה. אין עובדים זרים ואין עובדים מהשטחים.

באתר יש 40 עובדי קבלן, שעוסקים בבניית שלד המבנה, ועוד כ-40 עובדי קבלן חיצוני, שעוסקים בהתקנת מערכות שונות, כגון חשמל, אינסטלציה, מיזוג, תקשורת, צבע ועוד.

הציוד בשטח הוא סטנדרטי - עגורן צריח אחד מסוג "פוסטיין 305", שמסוגל להניף עד 12 טון. וכמו כן, שתי במות הרמה. רשימת הכלים כוללת גם מלגות דיזל שרשאי לנהוג בה כל מי שיש בידו רישיון

ביום סתווי ביקרנו שמעון שם טוב, מנכ"ל בטיחות של מחוז המרכז וירושלים במוס"ל, ואנוכי, בפרויקט של חברת רוס חן ביקנעם. את ההישג הלא-מבוטל של אפס נפגעים בעבודה בפרויקטי החברה בשנה האחרונה יש לזקוף לזכות מנהלי החברה והמהנדס הראשי שלה עמית אדן, אשר נושא הבטיחות הוא בראש מעייניהם, וכן לזכותם של איימאן סאלאם, ממונה הבטיחות באתרי הבנייה של החברה, ועבד אמארה, מנהל העבודה בחברה.

סאלאם הוא תושב דיר חנא. לא מעט מקרובי משפחתו עובדים בענף הבנייה. את הקפדתו הרבה על הבטיחות בבנייה אפשר לייחס לאופיו המסודר, אך לא מעט גם לפגיעות שספגה משפחתו בעבר בתאונות עבודה. רצה הגורל, ובדיק ביום שבו ביקרנו באתר הבנייה ביקנעם, נפל

נכון לחודש דצמבר 2017 עמד מספר ההרוגים בתאונות עבודה בענף הבנייה בישראל על 35, ועל מספר זה נוספו עוד כמה מאות עובדים, שנפגעו באופן בינוני וקשה, וכמה אלפים שנפגעו קל יותר ונגרעו ממצבת העובדים למשך שבועות ואף חודשים. חלק מהנפגעים קשה יישארו נכים לכל ימי חייהם.

מספר הנפגעים הגבוה בתאונות עבודה בענף הבנייה גבוה בערך פי 4 בממוצע, בהשוואה לענפי תעשייה אחרים (ההשוואה מתבססת על מספר הנפגעים לכל 100,000 מועסקים). פגיעות אינן גזרת גורל - על כך יעידו חברות הבנייה, שעובדות בצורה נכונה ומשיגות אפס נפגעים בתאונות עבודה במהלך השנה.

חברה ש"עובדת על פי הספר" היא רוס חן, הבונה כעת בכמה אתרים בנייני משרדים באזור התעשייה הוותיק של העיר יקנעם.

מלחמה בתאונות באמצעות התקנות

לאור ריבוי התאונות בענף הבנייה הוציא שר העבודה והרווחה בחודש אוגוסט האחרון שורה של תקנות, שאמורות להיכנס לתוקפן בתחילת שנת 2018, המאפשרות הטלת אחריות אישית ועיצומים כספיים על קבלנים באתרי בנייה שנמצאו בהם כשלים בטיחותיים.

גובה הקנס לקבלן יגיע עד ל-35,280 שקל בגין כל עברת בטיחות, ומונ"ל שלא יפעל לתיקון ההפרות שנתגלו, ייקנס ברבע מהסכום שהוטל על המבצע. השר כץ אמר: "התקנות מביאות הרתעה משמעותית, שתאלץ את ענף הבנייה לקחת אחריות על בטיחות העובדים, ויעניקו כוח ממשי למפקחים. לא נהסס להטיל קנסות כבדים בכל מקרה שבו קבלן לא יקפיד על הבטיחות".

העיצומים הכספיים יחולו על אתר בנייה שלא ימלא אחר תקנות הבטיחות במשטחי עבודה ובגובה, בצידוד ובדיקות, בהפעלת עגורנים, בחפירות והריסות ובארגון וניהול בטיחות, ובהן ההוראות הבאות: חובת התקנת פיוג ומערכת הטפסות שיתאימו למטרה שלה הוא מיועד ובאופן המונע התמוטטותו או נפילת אדם או חפץ מעליו; חובת בדיקה של הטפסות לפני היציקה; מינוי ממונה על הבטיחות באתר העבודה; איסור העסקת עובד אלא אם כן ניתנה לו הדרכה וסופקו לו אמצעי מיגון נדרשים; איסור על הפעלת עגורן אלא בידי עגוראי מוסמך; אחריות לכך שלא יותקן פיוג ממוכן ושלא ישתמשו בפיוג ממוכן אלא אם כן יש בידי מבצע הבנייה אישור ותעודה; גידור של כל פתח באתר הבנייה; אספקת סולמות, בדיקתם ופסילתם לשימוש של סולמות פגומים כאמור; כל עבודה גלישה תתבצע בהשגחתו הישירה והמתמדת של מנהל מקצועי לטיפול תרנים ועוד.



שילוט

קנסות מסייעים לקידום הבטיחות

סאלאם אינו מתרגש מנושא הטלת הקנסות, שכלול בתקנות החדשות. את השיטה הזו הם אימצו כבר באופן שוטף, ועד כה, לאור התוצאות של אפס נפגעים, היא כנראה עובדת יפה. לגבי שימוש בטלפונים ניידים - הוחלט כי עובדים בטרם כניסתם לאתר העבודה יפקידו את הטלפון אצל הממונה על הבטיחות או אצל מנהל העבודה. בשעות ההפסקה הם חופשיים לדבר בטלפון ואחר כך עליהם להפקידו שוב.

לרוב, עברות בטיחות מצולמות ומתועדות. עם ביצוע העברה, העובד מקבל קנס. הקנס בעצם מושת על הקבלן, בסך 500 שקל, שמנוכים משכר העובד. עובד שנתפס בעברת בטיחות בפעם השלישית, מוצא את עצמו מחוץ לאתר הבנייה.

סאלאם מספר שלקראת יישום האכיפה המוגברת באתרי הבנייה באמצעות התקנות החדשות והשתתפות קנסות על הקבלנים, הוחלט בחברה לתגבר את הפיקוח ולתת עזרה למנהלי העבודה. לכל מנהל עבודה באתר יהיה עוזר. העוזר יהיה עובד ותיק, אשר לו יותר מ-25 שנות ניסיון ובהכשרתו הוא גם נאמן בטיחות.

עיקר תפקידו באתר יהיה לשמור על בטיחות העובדים. כמו כן, החל משנת 2018 כל עובד יקבל כרטיס עבודה, בדומה לכרטיס אשראי. העובד יעביר את כרטיס העבודה בכניסה לאתר. באמצעות הכרטיס אפשר יהיה לשלוט טוב יותר על הכניסה לאתר העבודה וגם לאמת שהעובד קיבל את ההדרכה הנדרשת בהתאם לאופי עבודתו - עבודה בגובה, עבודה על עגורן, עבודות חשמל ועוד.

להלן רשימה של מקצת מההיתרים הנדרשים בכניסה לאתר העבודה של החברה:

בסביבה", הוא אומר. סוד ההצלחה של סאלאם ואמארה הוא בשמירה על החוקים והתקנות באופן קפדני; בכתיבת נהלים ברורים והקפדה על ביצועם, ובפיקוח צמוד בשטח והטלת קנסות על מי שמפרים את החוקים. כמו כן, נוהגים השניים לערוך הדרכות מדי יום.

לדברי סאלאם, בכל בוקר לפני שהעובדים נכנסים לאתר, הם מגיעים לשטח ההתארגנות - שטח מתוחם שנמצא בין משרדי החברה, מחוץ לאתר הבנייה. בשטח ההתכנסות מקבל כל אחד מהעובדים הדרכה על מה שהוא עומד לבצע באותו היום, ועל הסיכונים שאלוהים הוא צפוי להיחשף. ההדרכה נעשית בעברית, בערבית וברוסית, ובמידת הצורך גם בשפות אחרות. בסוף ההדרכה העובד חותם על טופס ההדרכה. הדרכת העובדים נעשית הן לעובדי החברה והן לעובדי הקבלן ולכל מי שנכנס לאתר.

עובדים חדשים מקבלים הדרכה נפרדת ומפורטת יותר באשר לכל הסיכונים, אמצעי המיגון וכד', וכן, חוברת הדרכה. החוברת כוללת הסברים על הסכנות והוראות הבטיחות בעבודה, בהתייחס למגוון נושאים. החוברת כתובה בעברית, בערבית או בשפתו של העובד. העובדים מאשרים בחתימתם שקיבלו והבינו את ההדרכה. כל עובד שנכנס לאתר צריך להציג אישור עבודה בתוקף ותעודה מזהה. יש רשימה שמית של כל העובדים באתר, כך שאם יקרה אסון, חלילה, יהיה מידע על הנמצאים באתר. נוסף על הדרכה זו, בתחילת החורף מועברת גם הדרכה בנושא הסיכונים והסכנות בעבודה באתר בחורף והאמצעים לעבודה בטוחה.

כל אחד מעובדי החברה באתר נדרש לעבור הדרכה לעבודה בגובה. ללא אישור לעבודה בגובה אף עובד לא ייכנס לאתר.



מנוף בתוך אתר הבנייה. בסיס המנוף מגודר, כדי למנוע כניסת עובדים לאזור מסוכן

נהיגה תקף, רישיון לנהיגה במלגזה ועבר הדרכה כנדרש.

לחברה ארבעה אתרי בנייה. בכל אתר מנהל עבודה ומנהל פרויקט. סאלאם מספר כי כממונה על הבטיחות הוא מבקר בכל אחד מן האתרים לפחות פעמיים בשבוע, וכל הביקורים מתועדים בקלסרים. בקבוצת הווטסאפ של מנהלי העבודה ומנהלי הפרויקט הם משתפים מידע.

מה סוד ההצלחה?

מדריך הבטיחות שמעון שם טוב מציין כי הוא נמצא באתר של החברה בסך הכול זו הפעם השנייה. "הייתי כאן לפני כמה ימים וראיתי כיצד הם מתנהלים בנושאי הבטיחות בעבודה, וזה היה פשוט מדהים, במיוחד על רקע האי-התייחסות לבטיחות באתרי בנייה של חברות אחרות



מאזן יד, מאזן תיכון ומדריך רגל מעץ ייעודי למעקה שצבוע באדום ובוטל לעין



גידור מסיבי מברזל בניה בפתחי הפירים של המעלית



שקע איכותי ובטיחותי למניעת התחשמלות

הממונה על הבטיחות מציג לעובדים את הסיכונים ואת נוהלי הבטיחות בעבודה. גם במקומות שבהם נדרשת חפירת תעלות נערכים סקרי סיכונים ויש הקפדה על עבודה על פי החוקים והתקנות.

בדיקות לצידוד חשמלי

נוסף על ההדרכות היומיות לעובדים נעשית בדיקה לצידוד החשמלי המיטלטל ולכל מתקני החשמל באתר. חלק מהבדיקות הוא יומי - לצידוד, וחלק שבועי - למתקני החשמל. כל השקעים בעבודה הם מסוג שקעים אמריקאיים, שהשימוש בהם בטיחותי יותר מאשר בשקעים סטנדרטיים.

כמו כן, נבדק ציוד הרמה: סל העמסה עצמית וסל אדם. נבדקים כבלי הרמה בעגורן, וגם אם השחיקה היא ברמה שאינה מצריכה החלפה הם יוחלפו.

לא רק נהלים

הדאגה לעובדים לא מסתיימת בכתיבת נוהלי בטיחות. החברה דואגת לכל עובד יהיה ציוד מגן אישי תקני. ציוד בלוי, ואפילו רק מלוכלך, יוחלף מיד, אומר אמארה. עובדי ריתוך, חיתוך בדיסק מכני, איטום יריעות וכד', הנזקקים בעבודתם למשקפי מגן, יכולים להחליף את משקפי המגן גם לאחר שריטה קלה בעדשה. כך גם עובדים הזקוקים לאטמי אוזניים, לכפפות, לנעלי עבודה ועוד.

שלטים

אחד הנושאים החביבים על ממונה הבטיחות ומנהל העבודה הוא השלטים. מן הסתם קיימים בשטח כל השלטים הרגילים וגם אלה שעונים על צרכים ספציפיים, אך מה שמיוחד הוא שכל אחד מהעובדים התבקש להביא תמונה של אחד מבני משפחתו, ויחד הם יצרו קולאז' לשלט גדול, שכותרתו היא "בני המשפחה מחכים לך בבית! עבוד בבטחה". ■

למשל, שימוש באמצעי מיגון נדרשים, איסור הסעת עובדים בכלי אם אין מושב ייעודי. בזמן הפעלת הכלים מתחת לקווי מתח גבוה, יש לשמור על מרחק של 5 מטרים לפחות, ועוד.

טופס טבלת רישום העברת משמרת מנהלי עבודה - הטופס כולל שורת פרמטרים שעל פיהם, המסיים את המשמרת צריך לבדוק ולדווח לאחראי המשמרת הבאה. בין הנושאים: בדיקת תקינות המנוף (הימצאות רישיונות עבודה, שעות העבודה של המנופאי, מתח חשמלי בקרבת המנוף, קשר מול האתת ועוד). נושאים נוספים שיש לבדוק ולדווח בהעברת המשמרת הם: מעקות בטיחות וגידורים, רשימת העובדים באתר וציוד המגן שעמו הם עובדים; ישיבה עם קבלני משנה, רענון בטיחות לעובדים, בדיקת ציוד עבודה חשמלי, בדיקת תאורה ועוד.

רשימת נוהלי עבודה

נוהל עבודה במשמרת לילה: מתבצע אל מול העובד במשמרת לילה, משעה 17:00 עד 23:00.

סקר סיכונים מקדים: נערך בכל משמרת לילה, בכל תהליך עבודה, אל מול כל עובד ועובד. כל עובד מקבל מידע על הסיכונים בתהליך העבודה ועל אמצעי המיגון הנדרשים.

טופס רענון יומי בשפת העובד: טופס כללי, המסביר לעובד על האתר ועל תהליכי העבודה בו.

האמונים על האישור לביצוע החפירות הם מנהל הפרויקט, מנהל העבודה והממונה על הבטיחות במקום.

סקרי סיכונים

אמארה מציין כי נערכים סקרי סיכונים לעמדות ולתהליכי עבודה שונים. כך גם לפני עבודות הנפה של מטענים על ידי העגורן. את סקר הסיכונים עושים לפני תחילת העבודות, וביום העבודה

רום חן -

עבודות בניין ופיתוח (1988)

חברה קבלנית, המבצעת עבודות ביוני שלד, עבודות גמר, למבני ציבור, לקניונים, למבני תעשייה, ועוד. לחברה תו תקן רשום כחברה לביצוע עבודות ממשלתיות וכקבלן מאושר במשרד הביטחון.

היתר לעבודות חפירה ותיעול: האישור, כפי שמצוין במסמך, "תקף למשמרת אחת בלבד". בעבודות מתמשכות יש לבדוק את האזור ולמלא טופס חדש בכל יום. כל פעולה הכרוכה בפעולת חפירה קרקעית, מצריכה היתר חפירה ותיעול. נוסף על כך, ייתכן שיידרש גם היתר עבודה במקום מוקף.

היתר לביצוע עבודת הנפה: האישור תקף למשמרת אחת בלבד ולמיקום אחד בלבד. בעבודה מתמשכת, עם מיקומים שונים, יש לבדוק את האזור ולמלא טופס חדש בכל יום או בכל שינוי מיקום.

היתר לביצוע עבודה בגובה (מעל 2 מטר): האישור תקף למשמרת אחת בלבד. בעבודה מתמשכת יש לבדוק את האזור ולמלא טופס חדש בכל יום.

טופס בדיקות בטיחות תקופתיות למתקני חשמל:

הטופס כולל בדיקת מתקני חשמל ארעיים באתר בניה, כולל בדיקת לוח ראשי ולוחות משניים לעגורני צריח. בטופס מצוין כי הבדיקה תבוצע לפני השימוש, ומדי שנה, על ידי חשמלאי בודק, כמו גם בדיקה של מפסקי מגן. בדיקת תקינות מפסקי מגן תיעשה אחת לשבוע על ידי מנהל העבודה, באמצעות לחיצה על לחיצ הבדיקה. בדיקת נוספת - בדיקת רגישות, תיעשה על ידי חשמלאי בעל רישיון חשמלאי מעשי, אחת לשלושה חודשים, באמצעות מכשיר בדיקת רגישות.

כתב מינוי להפעלת מכונת הרמה - נעשה על פי דרישות החוק המוזכרות בתקנות הבטיחות בעבודה (תקנה 18 לתקנות העגורנאים, מפעילי מכונות הרמה ואתמים), 1992 - תוספת חמישית לסעיף 18 ג'. בכתב המינוי יש התייחסות לגורם הממנה, לתיאור מכונת ההרמה ולמפעיל. המפעיל והממנה חותמים על הצהרה אשר לפיה הנתונים נבדקו והם פועלים על פי התקנה.

טופס הדרכת בטיחות - מפעיל ציוד מכני הנדסי - הטופס כולל מידע לגבי כללי הבטיחות הנדרשים בעת העבודה.